

Lovro Županović, također odličan poznavalac Zajčeva vremena i opusa, u svom prilogu *Značenje Ivana Zajca u hrvatskoj glazbenoj kulturi njegova vremena i danas te mjesto u evropskoj glazbi* na neki način sintetizira sve prije rečeno o Zajcu, dokumentirano ispravljajući i nadopunjuje neka ustaljena mišljenja o Zajčevu radu, mjestu i doprinosu hrvatskoj i evropskoj glazbi.

Svaki prilog ima svoj sažetak na jednom od velikih jezika; upotrijebljena literatura i bilješke donekade su nakon svakog pojedinog članka. Notne priloge, ukoliko nisu fotokopirani, ispisao je H. Osmanagić dok je tehnički i korektorski dio posla, ovog inače tehnički jednostavnog — da ne kažem skromnog — izdanja (što se tehnike tiska tiče) obavio Stanislav Tuksar. Zbornik ima 310 stranica gustog tiska, a izišao je u nakladi od samo 500 primjeraka.

Nadam se da će ovaj Zbornik doći u ruke svima zainteresiranima, a novi rezultati u njemu priopćeni (i u drugim specijalnim radovima o Zajcu) malo po malo pretočiti se u opće povijesti naše i svjetske glazbe.

Petar Zdravko BLAJIĆ

Vladimir Fajdetic: **FRANJO KREŽMA**, Hrvatski violinski virtuoz XIX. stoljeća u svom i našem vremenu (Osijek, 1982)

Trudom Vladimira Fajdetića (1924. — 1981.), dugogodišnjeg revnog suradnika *Sv. Cecilije*, osvjetljen je još jedan lik iz hrvatske glazbene prošlosti. To je dosada najpotpuniji prikaz života i djelovanja Franje Krežme (1862. — 1881.), rano preminulog hrvatskog umjetnika. Knjiga je trebala izaći o stotoj obljetnici njegove smrti kad je u Osijeku, umjetnikovu rodnom gradu, održan »Krežmin memorijal«. Izašla je iz tiska, nažalost, sa zakašnjenjem pa je ni njen autor nije dočekao. Izdala ju je Zajednica kulturnih djelatnosti općine Osijek, a tiskala sveučilišna naklada »Liber« u Zagrebu.

U svom radu pisac je krenuo od prikaza Franje Ksavera Kuhača¹ i Antonije Kassowitz-Cvijić². Dopunio ih je novim podacima, a neke je pogrešne ispravio. Pisac svojim tekstom povezuje u cjelinu niz citata iz Kuhačevih radova. Ti citati uglavnom donose domaće i strane (u hrvatskom prijevodu) kritike Krežminih nastupa. S obzirom na činjenicu da se radi (uglavnom) o reproduktivnom umjetniku iz prošlog stoljeća, pisac je bio prinuđen osloniti se na kritike suvremenika. Zbog brojnih citata knjiga sadrži velik broj rubnih bilježaka (420 na 132 stranice teksta!). One su tiskane posebno pa to otežava čitanje. Citati se u knjizi pojavljuju naizmjenice s biografskim podacima pa se tako (osim u Zaključku) Krežmina djelatnost ne razmatra u posebnom dijelu knjige. Moguć je bio i drugačiji pristup rasporedu gradiva: navođenjem kritika u posebnom poglavlju broj bilješki mogao se smanjiti. Bilješke su inače vrlo savjesno izrađene: neke od njih donose potrebne informacije o manje poznatim linčostima iz glazbenog života, a ponegdje se donosi čak i opis dvorana u kojima je Krežma nastupao!

Krežmin skladateljski opus prikazan je samo globalno, bez ulaznja u pojedinosti skladbi. Pisac je, pritisnut bolešću, užurbano radio, pa je tako valoriziranje Krežmina stvaralaštva ostalo zadatkom jedne posebne studije. U zaključku se pisac oslanja na radove o Krežmi L. Miranova. Ocjenu Krežmine djelatnosti završava riječima: »On se je potvrdio u krugu violinskih virtuozima i svojih kolega kao jedan od prvih (što su mu i oni sami priznavali), nemajući tu sreću da kao oni ostavi za sobom dulji trag u evropskoj glazbenoj reproduktivnosti, dok se u isto vrijeme kao skladatelj tek potvrđivao« (str. 132).

Knjiga je opremljena svim dodacima koji su potrebni studiji takve vrste: popisima izvora, svih dosada objavljenih radova o Krežmi, njegovih nastupa, njegovih djela i dr., a sadrži i bogat slikovni prilog. Između ostalog on sadrži faksimile kritika na stranim jezicima i nekoliko faksimila tiskanih i prepisanih Krežminih djela.

Možemo na kraju reći da će ovaj Fajdetićevo priložiti biti korisna dopuna istraživanju hrvatske glazbene prošlosti.

Nikša NJIRIĆ

¹ F. Kuhač: Franjo Krežma (izlazilo u nasavcima u »Hrvatskoj vili« u god. 1882 i 1883.

² A. Kassowitz-Cvijić: Franjo Krežma, guslač i komponista (»Vijenac«, 1925, V (5-6)).

MUZIKOLOŠKI ZBORNIK XVIII.

Filozofski fakultet, Ljubljana, 1982.

Odjel za muzikologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani već godinama izdaje Muzikološki zbornik. Pred nama je osamnaesti svezak što ga je uredio Andrej Rijavec. Sadržaj zbornika sastoji se od šest znanstvenih radova i rubrike o magistarskim radovima.

U Münchenu je 1972. izašla monografija Dragotina Cvetka *Jacobus Gallus. Sein Leben und Werk*. Prvi prilog ovoga sveska MZ rad je Theodore Strakove *Jakob Handl-Gallus und die böhmischen Länder* u kojem se detaljno govori o Gallusovom boravku u češkim gradovima i razlozima čestih promjena »radnog mjesta«.

Die Anfänge des deutschsprachigen Musiktheaters in Graz zwischen Publikumsnähe und Aufklärung je naslov članka Rudolfa Flotzingera. On uglavnom na temelju repertoara opere u Grazu izvodi zaključke kako je i zašto došlo do zamjene talijanskog ili francuskog jezika narodnim jezikom, odnosno zašto su se ti jezici tako dugo zadržali u opernoj glazbi.

Katarina Bedina raspravlja o *Klavirskim sonatama Franca (Francesca) Pollinija (1762-1846)*, Mozartova učenika čije skladbe znače početak upotrebe sonatne forme u slovenskoj glasovirskoj glazbi. Kuhač je do zadnjih dana prikupljao gradua za »Biografski i muzikografski leksikon« hrvatskih, slovenskih i srpskih muzičara. Leksikon je ostao nedovršen. Dubravka Franković piše o »Slovenskim glazbenicima« u gradi za »Biografski i muzikografski leksikon« Franje Kuhača.

Zofiju Helman iz Varšave zanima odnos *Intelekt und Phantasie in der Musik von Witold Lutoslawski*. Lutoslawski je, naime, više puta izjavio da je njegova glazba intelektualna, a da je intelekt i inače imao u glazbi ulogu »organizatora«.

Ernst Krenek proslavio je 1980. svoj osamdeseti rođendan; tom zgodom se mnogo govorilo o tom neumornom i plodnom suvremenom skladatelju i inače glazbenom radniku, ali po sudu autorice članka »Čaščen, a nezaželen...« Ernst Krenek danes — v luči dveh novejših orgelskih skladb Marije Bergamo. Bergamova govori o dvjema njegovim orguljskim skladbama iz 1979, o *Koncertu za orgulje i gudače* i *Koncertu za violinu i orgulje*. Na koncu zbornika donesena su dva prikaza magistarskih radova obranjenih 1980. i 1982. na Filozofskom fakultetu u Ljubljani.

Naslov rada Katarine Bedina jest *Glazbeno delo Franca Sturma (1910-1943)*, učenika Slavka Osterca i Aloisa Habija. Monika Katrin-Duh svoj rad *Simfo-*

nije Lucijana M. Skerjanca razdijelila je u pet poglavlja. U njem ona govori zapravo o čitavom Skerjančevu opusu, a tek nešto više o samim simfonijama.

Tako nam se ovaj XVIII. MZ predstavlja po svojim suradnicima kao međunarodna glazbena revija ili zbornik, a po sadržaju zastupljeno je »novo i staro«.

Petar Zdravko BLAJIC

Felix Mendelssohn: LETTERE DAL'ITALIA, ed. Fògola, Torino, 1983.

Kod izdavača Fògola u Torinu u seriji »Kula bjelokosna« izišla je knjiga od 270 stranica *Pisma iz Italije* s uvodom i bilješkama prevoditelja i urednika talijanskog izdanja Raula Meloncellija, profesora na Papinskom institutu za crkvenu glazbu. Meloncelli predaje povijest glazbe, a neko je vrijeme predavao i glasovir. U pojedinim prilikama nastupa i kao pijanist koncertant, surađuje u više stručnih (muzikoloških) revija i glazbenih leksikona i enciklopedija (UTET), a uređivao je nizove glazbenih emisija na vatikanskom i talijanskom državnom radiju.

Ova *Pisma iz Italije* Mendelssohn, slavni njemački glazbenik (Hamburg 1809 — Leipzig 1847), slao je svojoj obitelji i svome učitelju s putovanja po Italiji u svibnju 1830. i lipnju 1831. godine. Izbor iz poslanih pisama bio je prvi put objavljen 1861. u Leipzigu, petnaest godina nakon prerane autorove smrti; umro je, naime, s nepunih 38 godina. Taj je izbor bio uistinu izbor a ne zbirka, dakle nepotpun, a sve zbog toga jer su bili još uvijek živi — poznati i od položaja — neki o kojima se u pismima govori. Sva ova pisma, donesena sada u talijanskoj verziji, prije četiri godine izašla su u Njemačkoj.

U posljednje vrijeme mnogo se izdaje (vjerojatno i čita) memoarska literatura, i putopisna također, iako nam radio i osobito televizija sve krajolike i krajeve sa svim njihovim bogatstvima donosi u kuću. *Pisma iz Italije* su zaista zanimljiva knjiga zbog autorove veličine i originalnosti. Kad je počnemo čitati, obična čitalačka znatiželja ustupa mjesto živom i ugodnom osjećaju iznenađenja jer Mendelssohn pokazuje da »posjeduje i autentičan literarni talent koji se očituje u živu i spontanu stilu, maštovitim i briljantnim slikama, u strastvenoj participaciji i ostrim opažanjima, što se sve doživljava kao zanimljivo priče iz iskusnog romanopisca«.

Mendelssohn je rođen u bogatoj i uglednoj njemačkoj obitelji židovskog podrijetla; rastao je u sredini ekonomski vrlo zauzetoj, ali i u takvu ambijentu u kojem su kultura i umjetnost zauzimali prvo mjesto na ljestvici vrijednosti. Kao što je bio slučaj s mnogim glazbenicima i mali Felix je bio »čudo od djeteta«. Već od druge svoje godine kad je živio u Berlinu primao je najbrižljiviji literarni i glazbeni odgoj pod vodstvom K. F. Zeltera, poznatog pijaniste i učitelja. Prvi put je svirao javno kad je imao 9 godina, a s 10 se okušao i kao skladatelj; s 12 godina postao je veliki prijatelj Goethea koji je imao 72 godine. Goethe je ostao fasciniran dječakovom inteligencijom. Znao je s njim ostajati u dugim razgovorima. 1825. u Parizu je upoznao Meyerbeera i Cherubinića. Dvije godine pohađao je predavanja na sveučilištu u Berlinu. 1829. debitirao je kao dirigent orkestra s poznatom čvrstom odlukom da izvede *Muku po Mateju*, gotovo posve zaboravljenog J. S. Bacha. Tom izvedbom započinje renesansa sveukupnoga Bachova opusa. U Italiju se uputio u 24. godini života. Prije puta pohodio je Goethea, autora poznatog *Putu u Italiju*.

U pismima, njih pedesetak (neka su neobično duga) dominiraju osjećaji zadivljenosti i entuzijazma. Čim je stigao u Veneciju pisao je svojoj obitelji: »Konačno sam u Italiji. Mislio sam na nju kao na najveću radost svoga života od trenutka kad sam bio sposoban misliti. Radost je moja započela — uživam je«. U Veneciji je fasciniran ljudima i gradom. Za Tizianovu *Assuntu* reče: »... to je najbožanstvenije djelo koje je čovjek mogao naslikati«. Put je prosljedio kroz Firencu do Rima. U Rimu je stanovao u Piazza di Spagna. U svakom gradu utvrđuje poznanstva i sklapa prijateljstva s literatima i glazbenicima. Iz Rima je pisao: »Vrlo dragocjeno je za mene poznanstvo s opatom Santinijem koji posjeduje kompletnu biblioteku stare talijanske glazbe; sve mi posuđuje, sve mi daje jer je utjelovljena uslužnost«. Nakon nekoliko dana piše u Berlin jednom prijatelju: »Stari Santini je uvijek oličenje ljubaznosti. Ako navečer u njegovu društvu pohvalim jedno djelo ili pak kažem da ga ne poznam, već sutra ujutro potihno zakuca na moja vrata i pruži mi djelo umotano u plavu maramu...« Ljepote Rima izazivaju mu duboke emocije.

Ako s toliko ushita govori o ljepotama i umjetničkom bogatstvu Italije, s mnogo manje entuzijazma govori o talijanskom glazbenom svijetu. Istančan glazbeni osjećaj učinio ga je vrlo kritičnim. Renzo Allegri donosi nekoliko izvadaka iz Mendelssohnovih pisama u kojima je vrlo kritičan i strog s obzirom na glazbeni život općenito i pogotovo s obzirom na neka djela, skladatelje i pjevače. Nije zadovoljan ni pjevačima Cappelle Sistine za koje kaže da ih većinu treba penzionirati zbog poodmakle dobi i rutiniranog pjevanja bez duše. Za vrijeme njegova boravka u Rimu umro je papa; bio je nazočan na pogrebnim ceremonijama u bazilici sv. Petra i sav je razočaran vladanjem vjernika i klera. Piše ocu: »Imaju religiju u koju ne vjeruju, imaju papu i vladare i smiju se tome. Imaju veličanstvenu povijest do koje ništa ne drže. Ne treba se čuditi ako ne uspijevaju uživati u umjetnosti, ako im je sve ono što je lijepo indiferentno. Indiferentnost za smrt papinu, uvredljivo veselje za vrijeme sprovodnih obreda je strašno. Vidio sam pokojnika na katafaltu i svećenike uokolo koji su za cijelo vrijeme obreda među sobom brbljali i smijali se«.

U Rimu je Mendelssohn susreo Berlioza koji mu nije bio baš po volji. Drastičan mu je sud o Donizettiju kojega je susreo u Napulju: »Donizetti završi jednu operu za desetak dana; ona bude izviđana, ali od momenta kad su mu čitavu svotu isplatili, on za nju više ne haje...« Allegri završava: »Kako se vidi, i veliki često i temeljito pogriješe«.

Knjiga je opremljena mnogim ilustracijama, slika-ma ljudi o kojima se govori u knjizi i crtežima samog Mendelssohna, jer imao je i likovnog dara, što se i primjećuje u opisima, a sačuvani su i neki njegovi crteži i slike.

Petar Zdravko BLAJIC

50% popusta

LITURGIJSKE VIŠEGLASNE SKLADBE

Zbirka od 10 troglasnih i 12 četveroglasnih liturgijskih skladbi može se sada nabaviti za samo 50 din na Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu, Kaptol 29.